

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи здобувача ступеня доктора філософії Багатченко Олени Степанівни на тему: «ФОРМУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ, ПОСІВНИХ ЯКОСТЕЙ ТА ВРОЖАЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 2

засідання відділу насінництва та агротехнологій Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України від 20 травня 2026 року

ПРИСУТНІ: Центило Л.В. доктор с.-г. наук, професор кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України, головний науковий співробітник відділу насінництва та агротехнологій МП, академік НААН України; Сіроштан А.А., кандидат с.-г. наук, старший дослідник, завідувач відділу насінництва та агротехнологій; Кавунець В.П., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник; Дергачов О.Л., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник; Займа О.А., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник; Багатченко В.В., кандидат с.-г. наук, науковий співробітник; Багатченко О.С., аспірантка; Каліцінська О.Б., аспірантка; Листуха М.М., аспірант.

СЛУХАЛИ: доповідь здобувачки Багатченко Олени Степанівни на тему: «Формування урожайності, посівних якостей та врожайних властивостей пшениці м'якої озимої в умовах Центрального Лісостепу України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія, яка була затверджена на засіданні вченої ради Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН України, протокол № 12 від 15 листопада 2022 р.

Наукова робота виконувалася у відділі насінництва та агротехнологій Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України впродовж 2022–2025 рр. у рамках ПНД 13 «Створення сортів зернових, круп'яних, зернобобових культур з комплексною стійкістю до стресових факторів середовища, підвищеною якістю врожаю» за завданнями 13.00.14.04.П Удосконалення насінницької технології вирощування нових сортів пшениці озимої для умов Правобережного Лісостепу України» (№ державної реєстрації 13.00.14.07.П «Оптимізація технологічних прийомів виробництва насіння пшениці озимої та ярої в умовах Лісостепу України» (№ державної реєстрації

Науковий керівник: Центило Леонід Васильович, доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України, головний науковий співробітник відділу насінництва та агротехнологій МП, академік НААН України.

Здобувач ступеня доктора філософії Багатченко О.С. у своїй доповіді висвітлила та науково обґрунтувала основні результати досліджень, детально

сформулювала висновки й надала обґрунтовані практичні рекомендації для виробництва.

Доповідачці було задано дев'ять запитань, на які вона чітко та змістовно відповіла.

В обговоренні дисертаційної роботи і доповіді здобувачки взяли участь:

1. Сіроштан А.А., кандидат с.-г. наук, с.д.
2. Кавунець В.П., кандидат с.-г. наук, с.н.с.
3. Дергачов О.Л., кандидат с.-г. наук.
4. Займа О.А., кандидат с.-г. наук.
5. Багатченко В.В., кандидат с.-г. наук.

УХВАЛИЛИ: Дисертаційну роботу Багатченко Олени Степанівни на тему: «Формування урожайності, посівних якостей та врожайних властивостей пшениці м'якої озимої в умовах Центрального Лісостепу України», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія, рекомендувати до захисту, виходячи з таких положень, що представлені і виносяться на захист:

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт інституту

Пшениця м'яка озима (*Triticum aestivum* L.) в Україні є однією з провідних стратегічних сільськогосподарських культур, яка визначає рівень продовольчої безпеки держави та формує значну частку експортного потенціалу зернового виробництва. В умовах сучасних викликів, пов'язаних із кліматичними змінами, нестабільністю погодних умов та трансформацією систем землеробства, особливої актуальності набуває проблема забезпечення стабільно високого рівня врожайності і якості зерна та насіння цієї культури.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності зерновиробництва є впровадження у виробництво високопродуктивних сортів, адаптованих до конкретних ґрунтово-кліматичних умов, а також удосконалення елементів технології їх вирощування. Водночас реалізація генетичного потенціалу сучасних сортів пшениці м'якої озимої значною мірою залежить від оптимального поєднання агротехнічних факторів, зокрема попередників, строків сівби та умов року вирощування. Вагомий внесок у розвиток селекції і насінництва пшениці м'якої озимої в Україні зробили такі вчені, як Ф. Г. Кириченко, В. М. Ремесло, О. О. Созінов, В. В. Моргун, С. М. Каленська, А. П. Орлюк, М. А. Литвиненко, М. О. Кіндрок, М. М. Гаврилук, М. М. Макрушин, В. П. Кавунець та ін.

У структурі сучасних сівозмін відбулися суттєві зміни, що призвело до збільшення частки попередників пізнього строку збирання (соняшник, кукурудза, соя), що, у свою чергу, ускладнює дотримання оптимальних строків сівби пшениці м'якої озимої та негативно впливає на формування її продуктивності та посівних якостей насіння. Крім того, підвищення вимог до якості насінневого матеріалу, зокрема його схожості, енергії проростання та фітосанітарного стану, потребує удосконалення насінницьких технологій.

Особливої актуальності набуває дослідження закономірностей формування насінневої продуктивності пшениці м'якої озимої в умовах Центрального Лісостепу України, де поєднання змін клімату, варіабельності

погодних умов та інтенсивності технологій вирощування вимагає наукового обґрунтування оптимальних агротехнічних рішень.

У зв'язку з цим актуальним є встановлення впливу комплексу агротехнічних факторів (сорт, попередник, строк сівби) та їх взаємодії з умовами року на формування врожайності, показників якості та посівних властивостей насіння пшениці м'якої озимої.

2. Формування наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації

Мета досліджень – науково обґрунтувати формування насінневої продуктивності, урожайності та посівних якостей насіння пшениці м'якої озимої шляхом встановлення впливу агротехнічних факторів і їх взаємодії в умовах Центрального Лісостепу України.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- встановити вплив попередників у поєднанні з різними строками сівби на формування насінневої продуктивності сортів пшениці м'якої озимої;
- оцінити рівень пластичності та адаптивності сортів пшениці м'якої озимої за різних умов вирощування;
- визначити вплив досліджуваних факторів на показники врожайності та структуру продуктивності рослин;
- дослідити вплив елементів технології вирощування на посівні якості насіння;
- встановити залежності між урожайністю та основними елементами структури продуктивності;
- провести економічну оцінку ефективності вирощування пшениці м'якої озимої залежно від досліджуваних факторів.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, їх новизна та ступінь обґрунтованості та достовірності

Уперше в умовах Центрального Лісостепу України:

- встановлено закономірності формування насінневої продуктивності сортів пшениці м'якої озимої селекції ТОВ «Агрофірма «Колос» (АФК Стабільіті, АФК Еліт Грейн, АФК Лайт Грін, АФК Преміум, АФК Фентезі, АФК Юніон) та Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України (МІП Феєрія, МІП Роксолана) залежно від попередників і строків сівби;
- визначено оптимальні строки сівби для різних попередників з урахуванням формування врожайності та посівних якостей насіння;
- встановлено частку впливу факторів (сорт, попередник, строк сівби, умови року) та їх взаємодії на показники продуктивності та якості насіння;
- обґрунтовано взаємозв'язки між елементами структури врожаю та рівнем насінневої продуктивності.

Удосконалено окремі елементи технології вирощування насіння пшениці м'якої озимої в умовах Центрального Лісостепу України, яка сприяє підвищенню рівня врожайності і поліпшенню посівних якостей насіння.

Набули подальшого розвитку наукові положення щодо оптимізації технологічних прийомів вирощування пшениці м'якої озимої для отримання високоякісного насіння в умовах нестабільного клімату.

4. Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора:

За темою дисертаційної роботи опубліковано шість наукових праць, з яких три статті в наукових фахових виданнях України та три тези наукових доповідей. Також опубліковано науково-методичні рекомендації.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Багатченко О. С.,** Центило Л. В. Формування урожайності та показників посівних якостей насіння пшениці м'якої озимої залежно від агротехнічних чинників. *Зернові культури*. 2025. Том 9, № 2. С. 320–332. <https://doi.org/10.31867/2523-4544/0394> <https://journal-grain-crops.com/arhiv/view/699dd99cb1900.pdf> (80 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання статті).

2. **Bahatchenko O.,** Tsentylo L. The influence of agrotechnical factors on the formation of indicators of seed productivity in winter bread wheat. *Scientific Reports of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*. 2026. Vol. 22, Iss. 1. P. 36–53. <https://doi.org/10.31548/dopovidi/1.2026.36> (70 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання статті).

3. **Багатченко О. С.,** Центило Л. В. Формування стійкості сортів пшениці м'якої озимої до біотичних та антропогенних чинників залежно від агротехнічних факторів. *Сільське господарство та лісівництво*. 2026. Вип. 2, № 41. С. 159–169. doi: 10.37128/2707-5826-2026-2-13 <http://forestry.vsau.org/en/particles/formation-of-resistance-of-winter-wheat-varieties-to-biotic-and-abiotic-factors-depending-on-agronomic-practices> (70 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання статті).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. **Багатченко О.С.,** Центило Л.В. Формування урожайності пшениці озимої залежно від строків сівби та попередників. *Селекція, генетика та технології вирощування сільськогосподарських культур* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів (с. Центральне, 19 квітня 2024 р.). Центральне, 2024. С. 23–24.

http://www.mip.com.ua/images/2024/XII_Selektsiya_henetyka_i_tekhnolohiyi_vyrochuvannya_silskohospodarskykh_kultur_2024.pdf (60 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання тез).

2. **Багатченко О. С.,** Центило Л. В. Формування урожайності пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України. *Селекція, генетика, сортовипробування та агротехнології культурних рослин: виклики та перспективи* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів (с. Центральне, 25 квітня 2025 р.). Центральне, 2025. С. 14.

https://mip.com.ua/images/2025/zbirnukkonferensiyamoloduh2025/Collection_of_reports_of_conference_participants_2025.pdf (60 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання тез).

3. **Багатченко О. С.,** Багатченко В. В., Центило Л. В. Формування стійкості та економічної ефективності вирощування сортів пшениці м'якої озимої залежно від агротехнічних факторів. *Селекція, генетика, сортовипробування та агротехнології культурних рослин: виклики та перспективи* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів (с. Центральне, 24 квітня 2026 р.). Центральне, 2026. С. 28.

https://mip.com.ua/images/molodiy_vcheniy/ZbirnukDopovideyMolodiVcheniMIP2026.pdf (60 % авторства: проведення експерименту, обробка і аналіз даних, написання тез).

Науково-методичні рекомендації

1. Демидов О. А., Сіроштан А. А., Кавунець В. П., Заїма О. А., Дергачов О. Л., Центило Л. В., Каліцінська О. Б., Бордюг А. М., Листуха М. М., **Багатченко О. С.,** Правдзіва І. В., Малеончук О. В., Землін І. М., Березанський Н. О. Процес виробництва насіння пшениці озимої в умовах Лісостепу України (Методичні рекомендації) / за ред. А. А. Сіроштана, В. П. Кавунця. Центральне, 2025. 36 с. (10 % авторства: планування і виконання експерименту, аналіз даних, написання розділів 6.1 і 6.5 рекомендацій).

5. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація за структурою, мовою та стилем викладання відповідає вимогам МОН України.

6. Дотримання принципів академічної доброчесності. Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій автора не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження. Таким чином, дисертаційна робота Багатченко Олени Степанівни визначається як самостійно виконана оригінальна наукова праця та не містить порушень академічної доброчесності.

7. Рекомендації дисертації до захисту

1. Враховуючи актуальність теми дослідження, обґрунтованість, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, ступінь їх впровадження у виробництво, достатню повноту викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях, відповідність роботи вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових закладах)», наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», дисертаційна робота Багатченко Олени Степанівни є завершеною науковою працею, яка рекомендується до прилюдного захисту в спеціалізованій вченій

радї на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія.

2. Подати до Вченої ради Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла Національної академії аграрних наук України пропозицію про утворення спеціалізованої вченої ради для розгляду та проведення разового захисту дисертації Багатченко Олени Степанівни: «Формування урожайності, посівних якостей та врожайних властивостей пшениці м'якої озимої в умовах Центрального Лісостепу України», у складі:

Голова спеціалізованої вченої ради Кириленко Віра Вікторівна – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, заступниця директора з наукової роботи Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН України.

Члени ради:

Перший рецензент: Юрченко Тетяна Василівна – кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувач відділу біотехнології, генетики і фізіології Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН України.

Другий рецензент: Кузьменко Євгеній Анатолійович – кандидат сільськогосподарських наук, завідувач лабораторії селекції ячменю Миронівського інституту пшениці імені В.М. Ремесла НААН України.

Офіційні опоненти

Перший офіційний опонент: Лозінський Микола Владиславович – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри генетики, селекції і насінництва сільськогосподарських культур Білоцерківського національного аграрного університету МОН України.

Другий офіційний опонент: Дмитренко Юлія Михайлівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського Національного університету біоресурсів і природокористування України МОН України.

Головуючий на засіданні,
завідувач відділу насінництва та агротехнологій,
кандидат сільськогосподарських наук, с.д.

Сіроштан А.А.

Підпис Сіроштана А.А. засвідчую
Провідний фахівець з кадрової роботи
Миронівського інституту пшениці
імені В.М. Ремесла НААН України

Хорошко Н.М.